

De bekendste foto van Louis Dobermann (links). Zittend de hond "Schnuppe". De foto dateert van rond 1870 en hoewel de honden niet goed te zien zijn, is wel duidelijk dat deze types nog weinig met de huidige Dobermann te maken hebben. Misschien dat de twee andere mannen de torenwachter en de koddebeier zijn?

De stad Apolda is trots op haar wereldwijd bekende inwoner. De folder van de V.V.V. in Apolda toont een (onbekende) afbeelding van Louis Dobermann met naast hem, als gimmick, een aangeklede Dobermann Pinscher.

De meeste honden hebben hun uiterlijk te danken aan honderden jaren evolutie en langdurige selectie door fokkers. Een aantal echter heeft hun bestaan én hun naam te danken aan slechts één persoon. In eigen land is dat de Saarlooswolfhond en zijn maker Leendert Saarloos. We hebben in HW al kennisgemaakt met Per Schiller en de Schillerstövare, met Eduard Karel Korthals en de Korthals-Griffon en met dominee Jack Russell en de Russell Terriers. Nu gaan we kennismaken met de schepper van de

DOBERMANN

*Dachs, Pudel, Pinscher, Dobermann
Zum Hundemarkt man kaufen kan*

tekst op het noodgeld in Apolda, 1921

KARL FRIEDRICH LOUIS DOBERMANN

De dubbele n aan het eind van de naam ver-raadt al min of meer het land van herkomst van de schepper van dit ras. Immers, het is de Duitse 'belastinginner, vilder en stads-honden-vanger' Karl Friedrich Louis Dobermann wiens naam voor altijd verbonden zal zijn met deze veelzijdige gebruikshond.

TEKST: RIA HÖRTER / ILLUSTRATIES: RIA HÖRTER
MET DANK AAN: VERENIGING 'DOBERMANN VRIENDEN IN NEDERLAND', STADTVERWALTING APOLDA, DOBERMANN-VEREIN E. V. ABTEILUNG APOLDA/THÜRINGEN EN DAAN BERG

'Hundesteurereintreiber und Hundefänger'

We weten heel weinig over de jeugd van de man wiens naam zo nauw is verbonden met één van de populairste rassen - wereldwijd. Zelfs over zijn geboortjaar (is 1834, sommige bronnen beweren 1823 of 1824) en sterfjaar (is 1894, maar ook 1891) zijn de kynologische historici het niet eens. Louis Dobermann staat te boek als "Justizangestellter im thüringischen Apolda und darüber hinaus Abdecker, Steurereintreiber und Hundefänger für das Amt Niederrossla." Een mondvol, maar het betekent dat hij verantwoordelijk is voor het innen van belastingen en zwerfhonden moet vangen. 'Abdecker' is het Duitse woord voor vilder. Louis moet de honden die overlast bezorgen en die hij vangt, ook afmaken. Zijn bijbaantje is 'Nachtpolizist', een soort nachtwaker, waarbij hij de stad doorkruist om ongere elementen niet de kans te geven hun werk te doen. Zowel bij het innen van de belastingen als bij zijn nachtelijke werkzaamheden, kan hij best een scherpe hond gebruiken. Zijn functie als 'hondenvanger' stelt hem in staat de beste exemplaren uit te kiezen. In de stad Apolda staan zijn honden daarom al snel bekend onder de naam "Dobermannsche Hunde".

Pinschers en Herdershonden

Dat Louis Dobermann diverse honden heeft gekruist om tot zijn gewenste 'scherpe hond' te komen is een feit, maar als het gaat over welke honden precies, beginnen de kynologische auteurs elkaar tegen te spreken. Richard Strebel (1905) vraagt zich af: "Of wij terecht de Dobermann Pinscher in de rij van Pinschers zetten, waag ik te betwijfelen. Misschien is hij beter op zijn plaats bij de Herdershonden." Strebel meldt met stelligheid dat de eerste honden van Louis Dobermann zijn ontstaan uit kruisingen tussen Pinschers en Herdershonden, maar hij sluit niet uit dat ook andere rassen een aandeel hebben geleverd. We komen daar later nog op terug.

Strebel vindt het beroep dat Dobermann uitoefent weinig aangenaam en hij voegt er aan toe dat deze stadsvilder samen met twee andere mannen, een 'Turmwärter'* en een 'Fluraufseher**', scherpe honden gaat fokken. Zij vinden hun eerste fokmateriaal onder de zwerfhonden, die eigenlijk bestemd zijn voor de vilderij. Het moet een merkwaardig trio zijn geweest: een torenwachter, een koddebeier en een vanger van zwerfhonden, die 's nachts ook een oogje op

* andere bronnen noemen hem een klokkenluider, maar dat zal onderdeel van zijn werk in de toren zijn geweest.
** veldwachter, koddebeier

het locale geboefte houdt. Alledrie hebben ze te maken met het handhaven van de wet en vanuit dat oogpunt zal de behoefte zijn ontstaan om honden te gaan fokken die hen kunnen beschermen. Nog een andere reden om een waakhond te fokken die gemakkelijk is af te richten, is om aan de wens van de boeren en landbouwers in de streek te voldoen. Zij hebben nogal last van nachtelijk gespuis en een waakhond voor huis en erf is dus meer dan welkom.

De bijnaam van de eerste Dobermanns, 'Gendarmen Hund', is te danken aan het feit dat deze hond al vanaf het allereerste begin bij de taken van de politie is ingezet.

"Schnuppe"

Het valt niet mee om precies uit te vinden waar en hoe de echte geschiedenis van de Dobermann Pinscher begint. Er doen namelijk meerdere varianten over die eerste periode de ronde. De variant die door tijdgenoten van Louis Dobermann wordt onderschreven luidt als volgt. De eerste nesten worden gefokt met de lievelingsteef van Louis, een muisgrijze, gladharige Pinscher, "Schnuppe" genaamd. Wie de vaderhonden zijn, vertelt het verhaal niet, maar het kan de Thüringer Herdershond of een Black and Tan Terrier zijn geweest. Wie de oude foto (circa 1870) van Louis Dobermann met de twee honden bekijkt, moet toegeven dat daarop nog niet veel van de huidige Dobermann Pinscher in te herkennen is, maar op de kleurenprent van Richard Strebel (1903) is dat overduidelijk wel het geval. In de tussentijd dertig jaren is men er dus in geslaagd een type Dobermann te fokken dat vandaag de dag meteen herkenbaar is.

1863: Hondenmarkt

De honden die vanaf het midden van de 19de eeuw door Louis Dobermann zijn gefokt, moet men echter niet als een soort bastaarden beschouwen. Zowel Strebel (1905) als Slegers (1912) betogen dat deze honden heel veel weg hebben van gladharige Pinschers met misschien een spoortje herdershondenbloed erin. Uit alle literatuur blijkt echter ook dat Louis zich echt niet druk maakt over het precieze uiterlijk van de honden die hij fokt. Stamboeken heeft hij dan ook nooit bijgehouden. Voor hem is een waakzame, scherpe, dappere en intelligente hond een eerste vereiste. Dat hij daarin slaagt, blijkt uit het feit dat de jagers uit Apolda en omgeving deze honden neerschieten als zij ze in het veld tegenkomen. Zò fel en zò scherp zijn de honden van Louis Dobermann op wild. Dat staat een groeiende populariteit in eerste instantie in de weg en

Richard Strebel tekende deze twee Dobermanns in 1903, negen jaar na de dood van Louis Dobermann.

niet zelden eindigt het leven van zo'n Dobermann hond aan de ketting, bij een hondenhok. In die zin heeft Louis weinig plezier aan zijn honden beleefd, want hun geweldige kwaliteiten als hof- en erfhond en als vanger van boeven komen daarmee niet helemaal tot hun recht. Waar hij wel plezier aan beleeft is de presentatie van zijn Dobermann Pinschers op de eerste 'Apoldaer Hundemarkt', in 1863. Louis is dan pas 29 jaar, maar dit feit is zo belangrijk geworden dat het nu prominent in de stadsgeschiedenis van Apolda is vastgelegd.

Otto Göller

Wie de literatuur er op naleest, moet bijna constateren dat de man die na Louis Dobermann het voortouw met dit ras heeft genomen, Louis zijn verdiensten maar matig gunt. We hebben het over Otto Göller, likeurfabrikant in Apolda, die op een gegeven moment begint met het aankopen van Dobermanns en wel die honden in wie hij de beste kwaliteiten herkent. In zijn villa aan de Stegmannstrasse 33 heeft hij soms wel 80 honden! Göller is niet alleen een man met een goed oog voor een hond en een zogenaamde 'handelsfokker', maar hij wordt ook een bekende propagandist voor het ras. Honden uit zijn kennel - "von Thüringen" - komen ook naar Nederland. Zijn liefde voor het ras gaat ver: in zijn likeurfabriek produceert hij de "Echte Dobermann's Bitter". Al in 1901 - zeven jaar na de dood van zijn maker - verschijnt de Dobermann Pinscher, voor het eerst als afzonderlijk ras, op de tentoonstelling van Nimrod-Cynophilia.

Otto Göller heeft een ander verhaal als het over de ontstaansgeschiedenis van de Dobermann gaat. Hij heeft Louis Dobermann goed gekend en schrijft over hem (1910) in het tijdschrift "Der Dobermannpinscher in Wort und Bild". Göller brengt "Schnuppe" van Louis terug tot "een kruising van de bestaande honden uit die tijd in Apolda". Geen echte Pinscher dus. Volgens Göller wordt "Schnuppe" gedekt door een slagers-

hond. Wat daar precies onder wordt verstaan maakt hij niet helemaal duidelijk, maar we moeten denken aan de voorloper van de Rottweiler (black and tan!), gekruist met een Herdershond. Het is bekend dat dit type honden, zwart met rode aftekening, ten tijde van Louis Dobermann in Thüringen aanwezig is.

Bronzen beeld van drie spelende Dobermanns in Louis' geboortestad Apolda.

Volgens Göller worden er ook Pinschers en jachthonden gebruikt, allemaal niet raszuiver, want dat begrip kent men dan nog niet. Göller besluit zijn betoog dat "Dobermann met deze mengeling van honden in de jaren rond 1870 heeft gefokt." Uit bewondering zouden Göller en en zijn vrienden die honden Dobermann Pinschers hebben genoemd....

Blauwe Doggen?

Göller beweert voorts dat het ontstaan van de Dobermann Pinscher teruggaat naar de voorvaders van de Duitse Herder, naar blauwe Duitse Doggen, gladharige Pinschers en kortharige jachthonden. Die variant wordt door tegenstanders bestreden, onder andere door de beroemde Oostenrijkse kynoloog Prof. Dr. Emil Hauck.

Uiteindelijk gaat de discussie, die tot op de dag van vandaag wordt gevoerd, over de vraag of de honden die Dobermann fokt al tamelijk raszuiver zijn of dat Göller gelijk heeft met zijn betoog over de bastaard "Schnuppe" en de voorvaders van de Duitse Herder. De auteur Seeghers (1912) vindt de argumenten van Göller weinig steekhoudend en ook Strebel (1905) geeft Dobermann alle eer. Waar

iedereen het echter over eens is, is dat het Göller is geweest die het ras echt op de kaart heeft gezet. Samen met Oskar Vorwerk richt hij in 1899 de eerste Dobermann Verein in Apolda op. In hetzelfde jaar wordt de eerste "Spezialzuchtschau" georganiseerd met een inschrijving van 12 honden. De apotheker Karl Meyer, ook uit Apolda, publiceert in 1905 het eerste stamboek.

Zijn naam is al gevallen, Prof. Dr. Emil Hauck. Zijn mening over de afstamming van de Dobermann is niet onbelangrijk. Hij ziet de Duitse gladharige Pinscher als de belang-

rijkste voorvader van de Dobermann. Als er al gebruik is gemaakt van jachthonden, dan zullen dat Brakken (Laufhunde) zijn geweest. Hij betwijfelt de invloed van herdershonden en acht het niet onmogelijk dat er black and tan Terriers zijn ingekruist. Ook zijn er Dobermanns

geweest die het bloed voeren van scherpe Greyhounds. Tot slot meldt hij dat kruisingen met Duitse Doggen of Rottweilers heel aannemelijk is.

Misschien ontleent Hauck dat laatste aan het feit dat er af en toe staartloze Dobermanns worden geboren; de invloed van de Rottweiler? Dobermanns worden vanaf het begin van hun bestaan aan oren en staart gecoupeerd, totdat de wet dat verbiedt.

Erkenning van het ras

Tijdens de hondenmarkt in augustus 1899 wordt in de Gaststätte "Zum Bergschlöschchen" de "Nationale Dobermannpinscher-Klub mit Sitz Apolda" opgericht. Gelijkijdig worden dan ook de fokregels vastgesteld. Is

men het al niet eens over de ontstaansgeschiedenis van de Dobermann, ook in clubverband is het niet altijd pais en vree. Behalve de "Apolda Klub", zijn er rond 1900 ook rasverenigingen in Frankfurt en Hamburg en ook ontstaan er clubs in onder andere Mannheim, Hagen, Berlijn en Hannover.

Goswin Tischler (kennel "Von Grönland") is degene die de erkenning van het ras in Duitsland (1895) voor elkaar heeft

gekregen. Louis heeft dat dus net niet meer mee mogen maken. De eerste exemplaren zouden op een tentoonstelling in Erfurt (1897) te zien zijn geweest. En hoe zit het dan met die hondenmarkt in Apolda, in 1863? Wel, dat kunnen we nauwelijks een tentoonstelling noemen; Dobermann presenteerde zijn nieuwe 'ras' te midden van allerhande andere honden. Een romantische prent uit die tijd laat marktkramen zien waarin tientallen kleine en grotere honden zitten. Moeders met opgetogen kinderen staan er bij te kijken. Het verschil tussen de

schoothondjes en de jachthonden is al duidelijk te zien. De sterkste aanbeveling om zo'n "Dobermannsche Hund" te kopen zal zijn geweest dat hij letterlijk en figuurlijk 'zijn mannetje staat'. En hoewel het temperament van de Dobermann geleidelijk aan is veranderd van een 'scherpe bewaker en killer van wild' in een 'van huis uit vriendelijke en vredelievende hond', geeft de Nederlandse rasvereniging, in de beschrijving van zijn aard, ook aan: 'middelmatige scherppte, zelfverzekerd en onverschrokken'. "Geen hond voor beginners" voegt men er aan toe. Het zou Louis goed hebben gedaan te zien dat deze kwalificaties nog steeds bij zijn creatie horen.

Tot slot

Als Louis Dobermann in 1894 overlijdt, laat hij vier honden na: "Rambo", "Lux", "Landgraf" en "Schnuppe". Ik ga er van uit dat, als deze opsomming juist is, de laatstgenoemde "Schnuppe 2" is, omdat er ook al een "Schnuppe" op de foto van rond 1870 voorkomt.

In eigen land is Dobermann niet vergeten. In zijn geboortestad Apolda staat niet alleen een prachtig bronzen beeld van drie spelende Dobermanns, aan de Bürgerbronnen wordt in 1998 een muur plaquette onthuld, terwijl in 1999 een straat naar hem wordt genoemd. Een saluut aan een zoon van de stad, wiens naam wereldwijd bekend is geworden.

De Dobermann is bij de F.C.I. ingedeeld in Rasgroep 2, die van de Pinschers, Schnauzers etc. en valt binnen sectie 1: Pinscher- en Schnauzertypes. De recentste F.C.I. standaard dateert van 1994. In Nederland worden de belangen van het ras behartigd door de vereniging "Dobermann Vrienden in Nederland" (www.dobermannvereniging.nl).

Literatuur:

- *Handboek Kynologie, Houten, 1991 e.v.*
- *V. Knijff-Dermout, Ken uw Dobermann Pinscher, Amsterdam, 1977.*
- *V. Knijff-Dermout, Onze Dobermann Pinscher, Zutphen, 1985.*
- *Geertje van Rheenen, De Dobermann. Zutphen, zonder jaar.*
- *L. Seegers, Hondenrassen, 2 dln. Amsterdam, 1912.*
- *Richard Strebel, Die Deutschen Hunde, 2dln. München, 1904/05. Reprint Mürlenbach, 1986.*
- *Stadtverwaltung Apolda.*
- *Diverse websites.*